
Vilniaus universiteto Tarybai

Vilnius, 2021.02.12

PRAŠYMAS

Vilniaus universiteto profesoriai emeritai, būdami Alma Mater bendruomenės nariais ir tesėdami prisiimtąjį Profesorių emerito klubo įsipareigojimą dalyvauti VU bendruomenei aktualių klausimų aptarime, kreipiasi į Vilniaus universiteto Tarybą, prašydami palaikyti ruošiamą Vyriausybės sprendimą, kuriuo ketinama parenti universiteto alumno Albino Kentros - Laisvės kovų dalyvio, Vyčio Kryžiaus ordino kavaleriaus, Laisvės premijos laureato, „Lietuvos Laisvės kovų - Miško brolių“ draugijos įkūrėjo pasiryžimą įkurti Miško brolių draugijos muziejų. Tam tikslui G. Vagnoriaus vadovaujama Vyriausybė 1992 m. perdavė šiai Draugijai neatlygintinai naudotis pastato Vilniuje, Labdarių g. 10/9 griuvėsius be elektros, vandentiekio, šildymo sistemų. A. Kentra su visuomenės, VLIK'o bei Vyriausybės parama suremontavo pastatą ir sukūrė iš esmės naują objektą, pritaikytą istorijos ir kultūros veiklai. Šiame pastate-muziejuje plačiai visuomenei būtų prieinama Albino Kentros filmuota medžiaga - penkių tūkstančių valandų trukmės archyvas – išsamūs lietuvių tautos kelio į laisvę dokumentai: reportažai apie Sąjūdį, nepriklausomybės siekimo mitingai, 1991 m. sausio įvykiai, taipogi kiti pokario laisvės kovų faktai. Tai būtų laisvos Lietuvos padėkos ir istorinės atminties ženklas visiems, gynusiems ir žuvusiems už Lietuvos laisvę.

Tačiau ši svarbi Lietuvos laisvės kovų muziejaus idėja užgožiama 20 metų besitęsiančių teisminių ginčų dėl turtinių teisių į miesto centre esantį beveik atstatytą visuomeninės paskirties pastatą, kurį LRV 2012 m. perdavė Valstybės turto fondui. Šių metų 01.29 d. teismo sprendimu nutarta išskeldinti A. Kentrą ir jo įkurtą „Miško brolių“ draugiją iš šio pastato. Todėl reikalingas neatidėliotinas šio garbus alumno pilietinės iniciatyvos palaikymas, kuris visai Lietuvai žinomas kaip Vilniaus universiteto dvasia, Lietuvos Sąjūdžio ir Lietuvos nepriklausomybės gynimo įvykių metraštininkas, tad ypač svarus būtų Alma Mater bendruomenės palaikymas.

Albinas Kentra per daugiau nei tris darbo Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto (FIF) dešimtmečius sukūrė modernų audiovizualinį lingvistikos centrą, jo iniciatyva universiteto FIF ir centrinių rūmų sienos bei patalpos buvo papuoštos žymių Lietuvos menininkų sukurtomis freskomis, tapyba, mozaika, gobelenais. A. Kentrai jau nuo 1965 m. rūpėjo įamžinti Universiteto mokslo ir kultūrinį gyvenimą, studentų šventes, studijas. Prasidėjus Baltijos keliui ir Sausio įvykiams, jo kamera tapo ginklu ir sėkmingai skynė kelią į Lietuvos laisvę, fiksavo disidentinę veiklą ir laisvės proveržius Vilniuje. „Miško brolių“ draugijos pastate sukauptas milžiniškas kino dokumentikos archyvas, kuris deja vis dar neprieinamas plačiai visuomenei visuomenei, nes nėra baigti teisminiai procesai. stabdantys statybos darbų tęstinumą ir archyvų skaitmeninimą. Verta paminėti Dr. J. P. Kazicko nuomonę apie saugomus filmuotus archyvus: *„Tai yra neišpasakytos vertės rinkinys, žiauriomis, bet realiomis spalvomis nušviečiantis tikrąją kovą prieš bolševizmą, kokiomis sąlygomis mūsų jaunimas bandė atsiekti tą gražų kilnųjį tikslą – laisvę. Bet kas mane labiausiai paveikė, kad tai buvo beveik vieno žmogaus darbas, be jokios finansinės pagalbos, sėdint savo kambaryje ir klasifikuojant kiekvieną surinktą ir užrašytą gabalėlį žinių apie šį periodą. Per pokalbį paaiškėjo, kad tas žmogus kaip ir miško broliai, nežiūrint sunkumų, yra tartum nustumtas ir paliktas vienas atlikti šitą milžinišką kilnųjį darbą su pasišventimu, kurio niekas negali suprasti. Man tai atrodė, kad tai buvo švento žmogaus darbas, ir galvojau, kuo aš*

galėčiau prisidėti prie jo, parodyti jam, kad jis nėra vienai vienas“. Kazickų Šeimos Fondo paaukotomis lėšomis metraštis yra skaitmeninamas ir tiražuojamas keliomis kopijomis, kad būtų patikimai išsaugotas. Kasmėt metraštis papildomas nauja kelių šimtų valandų trukmės medžiaga. Profesorų emeritų klubas kėlė klausimą dėl universiteto paramos archyvų skaitmeninimui, jų prieinamumo universiteto bendruomenei, tačiau A. Kentra, nors tam pritardamas, pirmaeilium siekiu vis tik laiko „Lietuvos Laisvės kovų - Miško brolių“ draugijos rūmų sugražinimą draugijai, kur atsirastų galimybė svarbiai kultūrinei bei edukacinei veiklai. Jis puikiai suvokia tokio (centro) svarbą ypač šiuo metu, kai stebimi dėl išorinių ir vidinių priežasčių kylantys pavojai Lietuvos valstybei. Todėl tautai, sugebėjusiai sukurti nepriklausomą valstybę 1918 m. ir ją atkurti po 50 m. okupacijos, būtina išlaikyti ženklus, liudijančius nepalaužiamą jos dvasios tvirtybę.

Vilniaus universiteto profesoriai emeritai viliasi, kad Universiteto Tarybos kreipimasis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę leistų atstatyti teisingumą, nepalikti alumno Albino Kentros „vienai vieno“ kovoje su teisine biurokratija ir tuo būdu prisidėtų prie jo kilnios idėjos įgyvendinimo.

Vilniaus universiteto profesorų emeritų klubo Valdyba

VU Tarybos Pirmininkei
2021 02.19

[Priedas prie 2021.02.12d. VU profesorų emeritų klubo Prašymo](#)

Gerbiamoji Tarybos Pirmininke,

Esu profesorų emeritų klubo deleguotas dalyvauti Tarybos posėdyje, svarstant Emeritų klubo prašymą. Todėl norėčiau Tarybos narius iki posėdžio supažindinti su papildoma medžiaga, kuri pasiekė Klubą valdybą: apie A.Kentros sukauptus archyvus, Miško brolių draugijos visuomeninę veiklą, trumpai paminint ir teisinę klausimo problemą.

1. Persiunčiu Jums vaizdo medžiagą (byla PRISTATYMAS.pdf [1]), gautą iš „Miško brolių“ draugijos įkūrėjo Albino Kentros. Joje pateiktas Draugijai perduotų pastato griuvėsių vaizdas (1992 m) ir atstatyto pastato vaizdas, kuris akivaizdžiai liudija kolektyvinių visuomenės pastangų ir A Kentros iniciatyvų dėka sukurtą unikalios paskirties objektą, skirtą Lietuvos laisvės kovų ekspozicijai. Tačiau didesnis turtas nei šis pastatas senamiečio centre, dėl kurio vyksta teisminės batalijos, yra vertybės, esančios šiame pastate – tai ilgamečių Lietuvos kovų dėl nepriklausomos Valstybės atstatymo liudijimai - filmuoti ir įgarsinti įvykiai, prakalbinti žmonės, jų drąsa ir vienybė. Visa tai skirta plačiajai visuomenei - Lietuvai ir pasauliui - ir turi būti kuo greičiau jai prieinama.
2. Siekiant objektyvumo, pateikiu ekspertinę nuomonę apie A. Kentros sukauptos archyvinės medžiagos vertingumą (2.1) ir jo vykdomos visuomeninės veiklos prasmingumą (2.2-2.4):

2.1 **Archyvų departamentas** prie LRV 2005.07.02 d laišku praneša Vyriausybės kanceliarijai, kad (cituoju)...“ *pastate saugoma apie 2000 kino juostų ritinių (16 mm), apie 1000 fotojuostos ritinėlių ir apie 1000 magnetinės garso juostos įrašų. Kino ir foto dokumentų pagrindinė tema - Vilniaus universiteto veikla 1965- 1989 m., žymių mokslo ir kutūtos veikėjų balsai. Be to, yra apie 1000 VHS vaizdajuosčių, jose- Lietuvos*

kelias į laisvę ir kiti svarbūs 1988-2005 m. politinio bei kultūrinio gyvenimo įvykiai. Šios kolekcijos autorius - buvęs VU Užsienio kalbų katedros vyr dėst A Kentra. Dokumentai profesionalūs, geros kokybės, turintys išliekamąją vertę dabarties ir ateities kartoms. Siūloma ieškoti galimybių pagerinti kolekcijos saugojimo sąlygas ir užtikrinti priėjimą prie šių unikalių dokumentų,“ Pasirašo gen. direktorius V Grigoraitis.

2.2 **Johannes Bach Rasmussen** (“Baltijos iniciatyvos ir tinklo” organizacijos www.coldwarsites.net įkūrėjas, kurios tikslas - kurti bendrą savitarpio supratimą tarp Baltijos jūros šalių, remiantis šaltojo karo patirtimi bei istorinėmis žiniomis; tinklo veikloje dalyvauja 140 muziejų ir nevyriausybinų organizacijų, yra Garbės piliečių grupė, kurioje su buvusiais užsienio reikalų ir gynybos ministrais Lietuvai atstovauja V Landsbergis ir A Kentra) savo kalboje, pasakytoje Vilniaus universitete A Kentros 90-ojo Jubilėjaus proga (2019.03.29), prilygina A Kentros veiklą kaip ambasadoriaus, skleidžiančio žinią apie dramatišką Lietuvos okupacijos ir laisvės kovų istoriją, papildytą jo paties filmuotais kadrais. Jis pažymėjo, kad pastaraisiais metais, dėka Danijos Akademių kelionių agentūros Draugijos būstinę aplankė 25 grupės (bene šeši šimtai žmonių). (cit), *Jūs patraukėte ir sudominote svetimšalius Lietuvos istorija, o tai kone besąlygiškai reiškia, jog šiandien daugelis užsieniečių turi itin teigiamą požiūrį į Lietuvą. Jūsų šalis išties turi daugybę priežasčių Jumis didžiulotis“.*

2.3 **Niels Joergen Thoegersen**, Rytų ir Centrinės Europos politikos studijų ekspertas, buvęs ES Informacijos direktorius, savo laiške prezidentei D. Grybauskaitei vertina Draugijos veiklą kaip ypatingai svarbią, skleidžiančią informaciją apie Lietuvos okupacijos periodą ir rekomenduoja sutelkti visas pastangas talkinti A. Kentrai, siekiant išsaugoti šių įvykių liudijimus ir supažindinti su jais naująją Europos kartą.

2,4. **Pasaulio Lietuvių Bendruomenės** pirmininkė Dalia Henkė 2017 m. liepos mėn, kreipiasi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę, prašydama atstatyti istorinį teisingumą ir sugrąžinti „Miško brolių“ draugijai jos pastangomis iš griuvėsių atkurtą turtą, įsteigiant Lietuvos paveldo objektą, pritaikytą istorijos ir kultūros veiklai, siūlo įtraukti šiuos rūmus-į Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio programą, tuo pagerbiant 1919 m. iš čia išėjusius savanorius.

2,5. A.Kentra, Draugijos įkūrėjas, jos misiją apibūdina taip: a) buvusių gyvenamųjų namų griuvėnių vietoje suprojektuoti ir pastatyti pastatą kultūros ir pilietiškumo ugdymui, istorinės atminties saugojimui bei skleidimui, vidaus ir užsienio turizmo populiarinimui ir 1919 m. iš čia išėjusiems Tėvynės ginti savanoriams pagerbti; b) sukurti atvirą visuomenei istorinės atminties centrą, kuriame būtų vaizdo, dokumentų archyvas, biblioteka, vyktų kultūrinė veikla, įvairūs susitikimai; c) Miško brolių draugijos pastate reziduotų Lietuvos politinių kalinių sąjungos, Vilniaus m. šaulių sąjungos ir Lietuvos pol. kalinių sąjungos Vilniaus skyriai; d) vykdyti Miško Brolių draugijos (asociacijos) įstatuose numatytas veiklas: Lietuvos piliečių tautinės savimonės, pilietiškumo, patriotiškumo ugdymas; partizaninio karo, Lietuvos laisvės kovų, neginkluoto pasipriešinimo istorijos įamžinimas; Laisvės kovotojų, ryšininkų, rėmėjų ir genocido aukų atminimo įamžinimas; istorinės - rezistencinės medžiagos kaupimas, tvarkymas ir išsaugojimas ateities kartoms; Lietuvos karybos istorijos sklaida Lietuvoje ir užsienyje; Žmogaus teisių sklaida susijusi su nusikaltimais žmoniškumui ir karo nusikaltimais.

3. Pridėtoje byloje (“PRISTATYMAS.pdf”) yra pateikta A. Kentros suformuluota teisminių įvykių chronologija, ji gana sudėtinga. Suprantama, emeritų Klubas nekvestionuoja teisinių sprendimų teisėtumo ir nesiūlo Tarybai tai daryti. Tačiau Tarybos

kreipmęsi į LRV, jei toks bus Tarybos sprendimas, matomai reiktų siūlyti šią situaciją spręsti kompleksiskai, t.y. ne tik palaikant Miško brolių Draugijos ketinimus steigti atvirą visuomenei istorinės atminties centrą su unikalia archyvine medžiaga, bet ir prašyti įteisinti patalpas tokio centro veiklai, kurio tinkamiausia vieta būtų šis istorinis pastatas Labdarių g. 10/9. Šis pastatas 1992 m LRV premjero Vagnoriaus potvarkiu buvo perduotas Draugijai „neatlygintai naudotis“, po to Vilniaus m. savivaldybės potvarkiu „perduotas į Draugijos balansą“ ir 1992.08 teisiškai įregistruotas nuosavybės teise valstybės Registrų centre. Tačiau dėl vėliau kilusios interpretacijos, jog sąvoka „neatlygintai naudotis“ reiškia tik „panaudos teisę“ (bet ne „teisę į nuosavybę“), pastatas 2012 02 buvo perduotas Turto fondui. 2012-08 Vyriausybė išreiškė politinę valią grąžinti nusavintą turtą Draugijai nuosavybės teise, pavesdamas Teisingumo ir Finansų ministerijoms pakeisti teisinį reglamentavimą, paruošti atitinkamas įstatymų pataisas dėl turto perdavimo draugijoms (asociacijoms) nuosavybės teise, tačiau sprendimai užstrigo biurokratijos labirintuose. 2017 m. Turto fondas pareikalvo Draugijos palaisvinti plotą, o 2021.01.29 d. teismas nutaria išskeldinti A. Kentrą ir „Miško brolių“ draugiją iš šio pastato.

Visa tai, kas buvo išdėstyta emeritų Klubo 2121 02 12 d rašte ir ši papildoma informacija skatina mus, Vilniaus universiteto garbės narius - emeritus, tikėtis, kad universiteto Taryba savo kreipimusi į Lietuvos Vyriausybę paskatintų rasti tinkamus teisinius sprendimus pabaigti šią metų metų besitęsiančią bylą. Tuo kreipimusi jūs, garbioji Taryba, patalkintumėte premjerei Ingridai Šimonytei, buvusiai VU Tarybos pirmininkei, kuri vertina esamą situaciją kaip „apmaudžią ir taip toli nuriedėjusią“ [2]. Šiuo kreipimusi visi mes, universiteto bendruomenės atstovai, paliudytume, kad Tautos garbė, žmogaus orumas ir pilietiškumas buvo, yra ir liks prasmingi senajame Vilniaus universitete.

Pagarbiai,

Kęstutis Jarašiūnas, VU profesorius emeritas, VU Tarybos narys (1989- 1999)

[1]. Byla „PRISTATYMAS.pdf“

[2] <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1335296/teismas-nusprende-iskeldinti-laisves-premijos-laureata-albina-kentra-ir-jo-ikurta-misko-broliu-draugija>

<https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos-lietuvos-zinios/partizanas-akentra-metamas-i-gatve>

<https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos-politika/valstybes-tragizmas/>